

moke v mojem vrtcu«... Pikalo tako duhovito z minimalnimi sredstvi skozi otroške oči upoveduje newageovski življenjski slog, kar je tematski novum v slovenski literaturi za otroke, pri tem pa je popolnoma nepretenciozen in z bralcem ne koketira na cenen način. Dečku je svet, ki ga doživlja, neznanka, ne razume ga v celoti – kljub temu, da nas prepričuje o svoji vsevednosti in odraslosti. Tako je Pikalova zgodba tudi svojevrsten, a prav nič tendenciozen portret sodobnega sveta odraslih, ki jim avtor namenja humorne bodice zgolj posredno ter brez sleherne opozicije med naivnim otroštvom in odraslostjo. Luža namreč odrašča v posebnem, netipičnem, pa hkrati zelo sodobnem okolju in se v pripovedi pravzaprav poslavlja od otroš-

kosti in divje, nebrzdane domišljije. Zato je knjiga Luža naslovniško univerzalna: naslovni junak je zaradi sporočilnosti, ki izhaja iz razmerja med njim in ostalimi osebami, veliko več kot le simpatični deček: pripisati mu je namreč mogoče nekakšno neodvisnost mišljenja in vrednotenja sveta, zapredenega v bolj ali manj smiselna pravila. Prepričljiva psihologizacija je poleg bleščeče izpeljanega pripovednega loka in slogovne čvrstosti in doslednosti prav tako odlika tega dela: »Ni važno, koliko je številka vesolja, ampak da se imamo radi, če veš. Konec je konec... Tako konča Luževo zgodbo Pikalo. Izvirno, odlično zgrajeno in izpeljano zgodbo duhovito nadgrajujejo ilustracije Marjana Mančka v stilu preproste otroške risbe.

»NEKAJ ME JE MORALO PRI TEM ŽE ZBOSTI«

»Zaradi takšnega razmišljanja in pa pisanja o drugačnosti nasploh pač ne bi smelo biti nelagodja«

V pogovoru Matjaž Pikalo med drugim pravi, da so mu nekateri svetovali, da bi moral pisati samo za otroke. Takšno omejevanje gotovo ne bi bilo smiselno, vendar je prav z *Lužo* (Prešernova družba, 2001) dokazal, da je v tem žanru med najboljšimi. *Luža* je inovativna in res dobro napisana knjiga.

Luža so »Zgodbe za mladino«, pravite (oziroma piše v podnaslovu). Saj vem, da niste pisali z mislijo na ciljno skupino, ampak vseeno, kdo je po vašem ta? (Vsaj srednješolci, ki »štekajo«?)

»Ne, jaz pravim, da so to zgodbe za otro-

ke. Ali pa, da je Luža otroški roman, saj se zgodbe na koncu povežejo v celoto, dobijo skupen epilog. 'Zgodba' za mladino je roman *Modri e*, ki ga je avtor slovenskega Kdo je kdo? pa prav nasprotno označil za otroški roman. Poskušal sem napisati knjigo, ki bi bila zanimiva tako za otroke kot odrasle, nasploh poskušam biti v svojih delih do bralcev kar se da univerzalen. To pa je seveda težko. Ampak po reakcijah na *Lužo* lahko rečem, da jo berejo tako mali kot veliki in da se pri tem vsi zelo zabavajo. Pa mogoče tudi zamislijo. Sploh tisti, ki imajo tudi sami majhne otroke.«

Če se že poskušajo pisci dobesedno vživljati v otroke, si redko drznejo tako nazaj, do šestih let. Je to tista starost, ko je dojemanje prvič že tako celovito, da lahko nastane cela knjiga, pa hkrati

še ne predvidljivo? Zdite se zelo prepričljivi. Ste uporabljali »dokumentarno« gradivo? Vsekakor ste zadevo temeljito naštudirali ...

»No, posebej študiral je nisem, pač pa sem jo imel možnost od blizu opazovati. Nekaj časa sem bil namreč tudi sam vzgojitelj v vrtcu. Pa tudi če ne bi bil, se tega obdobja zelo dobro spomnim še od takrat, ko sem v vrtec hodil kot otrok. Še zdaj bi znal našteti imena nekaterih vzgojiteljic ali pa tistih, s katerimi sem bil v vrtcu. Ali pa doživljajev, povezanih z njim. Najbrž se marsikdo spomni, da na primer ni maral spanja po kosilu in da mu je bila to prava muka. No, jaz imam na to obdobje v glavnem lepe spomine. Razlika je le v tem, da so se časi od takrat v marsičem spremenili, zato je Luža bolj sodobna knjiga na to temo. Lahko rečem, da je starost, ki jo omenjate, kar prava za dojetanje samega sebe in sveta ali pa družbe, v katero se vključuješ. Gradiva se nabere dovolj, mogoče celo za knjigo. Seveda pa je pri tisti starosti še ne moreš napisati, zato Luži pri tem pomaga njegov oče, ki piše, Luža mu pa narekuje.«

Lužo in njegove male kolege in kolegice spoznamo v bistveni fazi procesa socializacije, ko se soočajo z izkušnjo inštitucije. Vendar je njihova inštitucija posebna, alternativna, neinštitucionalna. Gotovo bi bil enako potujitven tudi otroški pogled na tradicionalne inštitucije, vendar smo tega pač vajeni. Ste pa prvi, ki ste si drznili na tak način pogledati na alternativo. Hm, se zdi tudi vam tako »pomanjkljiva«, kot se kaže v nedolžnih opisih vašega malega protagonista? Že kakšna nelagodna reakcija?

»Nekaj me je moralo pri tem že zbiti, drugače se tega ne bi lotil na tak, recimo satiričen, čeprav prizanesljiv način. Gotovo ima alternativa pomanjkljivosti, to je normalno, katera opredelitev do nečesa, v tem primeru do družbene usmeritve,

jih pa nima. Nič ni popolno. Vsekakor pozdravljam spremembe, ki poskušajo izboljšati obstoječo družbeno ureditev, seveda ne na silo ali z nasiljem, kot je to pri nas počel neki zdaj že propadli sistem. Ampak spremembe, izboljšave, je zelo težko doseči, mogoče težje, kot si neka skupina, preden se tega loti, predstavlja. Za spremembo moraš imeti: prvič, vzrok, nekaj te mora v to pognati, neka stiska ali pa želja, potreba po tem, da bi živel in delal drugače, kot je; drugič, na tako zastavljeni poti je treba biti maksimalno angažiran, pri tem se mora posameznik ves zastaviti, drugače ni nič, tako učijo izkušnje. Tukaj pa ponavadi tudi nastopijo težave, ker modernemu človeku za tako zahtevano udejstvovanje preprosto zmanjkije časa, oziroma je preveč vezan na, recimo, službo. Zato največkrat ostane kar po starem, takšni poskusi po novem, drugačnem, boljšem itd., pa se počasi izjalovijo ali pa postanejo nekaj »vmes«. No, seveda je tukaj še »drugačnost« v kakšnih posebnih vrtcih ali pa zasebnih šolah, ki deluje tako, da jo starši samo dobro plačajo, pa je. Ampak to seveda spet ni to. To je potem ekskluzivnost. Zaradi takšnega razmišljanja in pa pisanja o drugačnosti nasploh pač ne bi smelo biti nelagodja. Kakšna alternativa pa bi to bila, če ne bi bila tudi tolerantna?«

Posebnost vaše knjige ni le v tem, da vzbujajo opisi malega Rana – Luže nelagodje odraslemu bralcu, ker razkrinkujejo odrasli svet, ampak tudi v tem, da je nelagoden (vsekakor pa ne brezproblemsko vesel) tudi svet otroka samega.

»Hm, kaj naj rečem – to ni moj problem.«

Nabralo se je že kar nekaj vaših del (vsa zelo dobro sprejeta), ki spadajo v široko pojmovano mladinsko književnost, od Modrega eja za Najst, do

Prisluhni školjki, zanimivega projekta za mlajše. Ostajate (tudi) tukaj? Kaj pripravljate?

»Ne vem, v zadnjem času se sprašujem, če nasploh še ostajam v vsem tem. Zaradi svobodnega izražanja in umetniškega ustvarjanja sem, kot veste, imel in še imam nemalo težav, ki jih vsekakor nisem pričakoval. In to zaradi mladinskega dela, kakršen je Modri e, ki je bil po drugi strani na primer čtivo za Cankarjevo priznanje, in je še nekakšno obvezno ali pa izbirno, se bolj prijazno sliši, čtivo na srednjih šolah!!! Prepričan sem namreč bil in sem še, da imam do svobodnega pisanja vso pravico, vendar se je izkazalo, da mi je bila grobo odvzeta in kršena. Ampak za enkrat v umetnosti še vsekakor ostajam, očitno je želja po ustvarjanju močnejša kot kaj drugega. Vendar ne ostajam v mladinskem žanru, čeprav so mi nekateri svetovali, da bi

moral pisati samo za otroke. K pisanju nisem nikoli pristopal na tak način, da bi rekel, zdaj bom napisal pesem, zdaj pa nekaj za otroke itn. Lužo in Školjko sem pravzaprav napisal, ker so me k temu povabili. Menim pa, da je vsaj nekaj te otroškosti, upam da ne infantilnosti, tako ali tako moč najti v vseh mojih delih. Takšen bo konec koncev tudi naslednji izdelek. Pripravljam namreč knjigo o svetovnem nogometnem prvenstvu, nekakšno slovensko nogometno pravljico, nekateri bralci vašega časopisa najbrž vejo, za kaj gre, saj že od poletja izhaja kot podlistek z naslovom Palčica. To bo že moja deseta knjiga, zanimivo pa je, da sem, tako kot pri prvi, spet pri nekakšni samozaložbi.«

Intervju Petre Vidali z Matjažem Pikalom je bil objavljen v Večeru, 19. 10. 2002, str. 11.